

Advokáti mají být vidět

Právo a právníci patří k veřejné debatě od nepaměti. Má to dobrý důvod – těžko hledat povolání, které má s veřejností a společností více průsečíků než právníčina. Když jsem přemýšlel o tom, jaké téma zvolit pro tento článek, rozhodl jsem se pojmenovat něco, co už delší dobu vnímám jako jeden z problémů dneška – a překvapivě je to navíc něco, s čím se dá něco dělat. Ve veřejném prostoru totiž téměř neprobíhá rozumná debata o tématech týkajících se práva a právního státu. Souvisí to asi s úpadkem zájmu širší veřejnosti o debatu na politická témata, o projevování a aktivní hájení důležitých společenských, sociálních a politických názorů. To je vidět i na vystupování či spíše nevystupování příslušníků právnícké obce. Přitom je zřejmé, že témat, ke kterým mají právě právníci co říct, kolem nás přibývá. Témat, která jsou relevantní a vyžadují argumentačně podloženou diskusi, která může být noblesní nebo klidně drsná, je hodně. Ale té diskuse je málo.

Když jmenuji jen pár témat: změna a dodržování ústavy, obrana práv, role právníků ve společnosti, volební systém, výše trestu za trestné činy a jejich přiměřenost, otázka výkonu trestu a naplněnosti věznic, nebo třeba stav a úroveň naší legislativy a legislativní činnosti. Napadnou vás určitě i témata jiná – stav soudnictví a přístup do soudcovské profese, bezplatná právní pomoc, rozšíření povinného zastoupení advokátem, rekonstrukce civilního procesu a další a další. Ani nezmiňuji (neexistující) advokátní tajemství, přebujelost legislativy, nesrozumitelnost zákonů aj. Cílem tohoto článku ale není vyjmenovávat témata nebo o nich začínat diskusi (a že jich existuje ještě celá řada, a diskusi si zaslouží). Každý si jistě vybereme témata jiná, blízká našemu srdci nebo zaměření. Chci spíše upozornit na situaci, že tato diskuse neprobíhá a že to, aby probíhala, je důležité a je to v první řadě na každém z nás. Na právnících, a především na advokátech. Právní témata jsou důležitá. Pro nás právníky i pro společnost, ve které žijeme.

Problémem je, že se v řadě případů o těchto tématech vede diskuse zcela minimální a už vůbec ne pak na úrovni, která by byla zasvěcená a poučená, a současně natolik poutavá a srozumitelně vedená, aby měla smysl i pro uživatele práva, pro širší veřejnost. Protože právě to je publikum, které musíme zasáhnout a edukovat v tom, co je na právu (a tedy i na právnících) důležité a prospěšné, co je složité a čemu je potřeba se věnovat. K čemu potřebujeme advokáty a k čemu je naopak nepotřebujeme? Diskuse, pokud probíhá, často sklouzává k výkřikům ve tmě založeným na nepoučených, ba často zcela mylných teoriích, na opomíjení souvislostí a dalších nešvarech, které jsou leckdy způsobené nezalostí, leckdy blbostí a leckdy úmyslně falešnou argumentací a zneužíváním vlivu a prostoru v médiích.

Tomu všemu se mohou postavit ti, kteří jsou schopni o těchto tématech věcně a poučeně diskutovat, jsou zvyklí vysvětlovat věci v praxi svým klientům a mají současně ve své sociální „bublině“, městě, kraji nebo celém Česku nějaký vliv. Jsou-li takoví advokáti respektováni, nezáleží zdaleka tolik na „správnosti“ daného názoru. Jak často bývá subjektivní? Vždy! Oblíbené rčení praví, že dva právníci dají dohromady alespoň tři právní názory, a má to občas něco do sebe. Co je ale důležité v každém případě, je nebát se ty názory veřejně sdělovat, abychom byli slyšet a vidět.

Advokacie je největším právníckým stavem a současně tím stavem, který může a je schopen se nejsvobodněji a nejširěji k většině právněpolitických témat vyjadřovat. Soudci a státní zástupci mají omezení daná zákonem a jiná právní povolání mají výrazně omezenější záběr. Advokacie navíc hraje zcela unikátní roli jednoho z pilířů právního státu. Pokud zmiňuji právněpolitická témata, vůbec n

Přibližovat právo a chápání práva, nutnost jeho používání a jeho dodržování a následky jeho nedodržování dětem již odmala eženu advokáty do politiky. Někteří tam přesto sami vstupují, a je to dobře – je nešťastné, jak málo je právníků v naší politice, v parlamentu, zastupitelských orgánech a politických stranách. Ta čísla by měla být výrazně vyšší a zamyšlení nad tím, proč je zájem právníků o volené funkce a účast v politickém dění tak nízká, je na úvahu jinou, delší. Objektivní fakt ale je, že advokáti jsou částí elity společnosti. Elity míněno v tom dobrém slova smyslu, v tom, že jsme částí společnosti, která měla to štěstí, že dosáhla jistého vzdělání, rozhledu a vzhledu do problémů a k řadě věcí je schopna se vyjádřit a tyto věci ovlivnit. Z tohoto vlivu, který je jednou z forem moci, plyne tím pádem i odpovědnost. Za společnost a za její fungování.

S tím vším souvisí (zčásti jako příčina a zčásti jako důsledek) i fakt, že česká společnost se vlastně o právních tématech, ať už jde o základní principy a zásady nebo o detaily, dozvídá čím dál tím méně. A tedy o nich i čím dál méně ví. A teď nemyslím na školní vzdělání základní a střední, ale na dospělou a ve společnosti zběhlou populaci. To, že většina vzdělaných dospělých něco ví o GDPR, znamená jen málo v porovnání s tím, že ví čím dál tím méně o důležitosti rovnováhy v právu, o tom, že právo je vzájemně provázaný systém, provázaný vnitřně, ale především se společností. Fakt, že zákony bývají leckdy tak složité, že jim obtížně porozumí i školení praktici, tomu nepomáhá. Současně ale nemůžeme rezignovat na zajištění pochopení práva a jeho základních principů společnosti. Základní principy existují, příkladmo jmenujme dobrou víru, šetření práv slabších, rovnováhu mocí ve státě, nezávislost advokacie a justice. Podle věku, pohlaví a politického zabarvení bychom mohli ve výčtu pokračovat.

Zde bych rád připomenul podle mého názoru vynikající projekt České advokátní komory nazvaný „Advokáti do škol“. To je jedna z věcí, které je potřeba dělat. Přibližovat právo a chápání práva, nutnost jeho používání a jeho dodržování a následky jeho nedodržování dětem již odmala, tak, aby vnímaly, že společnost nějak funguje, má nějaký systém, má pravidla, která je třeba dodržovat, a jejichž nedodržování má následky. A že pravidla skrývají důvod a smysl. Možná chvílemi protivící se zdravému rozumu, ale přesto smysl.

Čeho se dále nedostává a ještě ubývá, jsou právní vstupy v denním či týdenním tisku – právní okénka a rubriky, stejně tak jako právní samouci nebo vystudovaní právníci mezi novináři. Také postrádám poučené komentáře od právníků v médiích. A nejen v těch psaných – i v televizi a v respektovaných internetových médiích. Nepřítomnost právníků (na rozdíl od ekonomů nebo politologů) je smutnou vizitkou. Ale je to mimo jiné podmíněné naší schopností zaujmout, ať už psanou nebo mluvenou formou, a přednášet témata tak, aby byla pro novináře (a jejich čtenáře a diváky) atraktivní. To jsou věci, se kterými musíme primárně přicházet my, právníci (my, advokáti). A říkám-li musíme, tak samozřejmě k tomu nejsme nijak nuceni. Ale měl by nás k tomu motivovat náš vlastní zdravý rozum a vztah ke společnosti, za jejíž fungování jsme jako právníci do jisté míry více odpovědní a na níž jsme také závislí.

Nemohu přejít pojem advokátní etika. Na straně jedné to je profesní advokátní etika zakotvená zákonem o advokacii a etickým kodexem, jejíž důležitost je nepochybná a pro výkon našeho povolání prvořadá. Současně je ale třeba chápat etiku jako odpovědnost za společnost, za právo a za právní stát. Advokáti pomáhají udržovat chod společnosti – není to naše zásluha, je to naše role. K tomuto poznání není jednoduché dojít hned po složení advokátních zkoušek, ale dříve nebo později se dostaví. Advokacie není jen způsob obživy, je to i způsob života, výkon povolání i profese. Je to součást systému právního státu a způsob pomáhání lidem (a firmám).

Dnes najdeme jen relativně málo osob, které jsou v mediálním veřejném prostoru viditelné, někteří jsou stálí, někteří nováčci. Úplně namátkou se mi vybaví, a uvedu je jen příjmením a abecedně Baxa, Fiala, Gerloch, Kovářová, Němeček, Samková, Sokol, Trojan, Vlk nebo Záhumenský. Někteří z nich jsou soudci, někteří jsou advokáti, někteří jsou širší veřejnosti známější než jiní, ale spojuje je

fakt, že jich pořád je hodně málo s ohledem na to, kolik z nás by mělo být slyšet. A úmyslně nejmenuji právníky-politiky, ti jsou také důležití, ale je to už trochu jiná kategorie.

Přitom existuje spousta z nás, advokátek a advokátů, kteří jsou ve svém okolí a v širší společnosti respektovaní a jejich názory ať už správné, nesprávné či kontroverzní, zcela nepochybně stojí za vyřčení, za přečtení, za publikaci a za polemiku. Je ale důležité, aby nezůstávalo jen u tweetů nebo facebookových postů. Je třeba diskusi přesunout i dále do mediálního prostoru, do respektovaných médií internetových, do televize, do novin a časopisů a i dále.

Sami víte, že velmi často panuje až komické nepochopení základních právních principů u řady novinářů, politiků nebo státních úředníků. Řadě z nich nejsou vůbec jasné principy dělby moci ve státě, role a nezávislost soudů, a hlavně důležitost této nezávislosti pro ně, pochopení toho, kde začíná a kde končí úloha parlamentu a moci výkonné, co v praxi znamená presumpce nevin, jaká je důležitost slušného a čestného jednání v dobré víře apod.

Je potřeba, abychom byli jako advokáti více vidět, více aktivně vystupovali, více mluvili a psali o právu - o tématu, které je všudypřítomné. Mluví se o těchto tématech málo. A ještě méně se o nich mluví zasvěceně.

Tento příspěvek by neměl v žádném případě vyznít aktivisticky. Chtěl jsem poukázat na situaci, která podle mého musí být v nějaké formě zřejmá každému z nás. Přinejmenším z toho, s čím se denně setkáváme z pohledu hodnocení práva a jeho používání ve společnosti. Pokud budeme schopni docílit nějaké, byť i malé změny, bude to ku prospěchu nás samých, našeho stavu a také celé společnosti. A to není málo.

Kamil Blažek

advokát,

Kinstellar, s.r.o., advokátní kancelář

Text byl uveřejněn v EPRAVO.CZ Magazine 1/2021

Další články:

- [Proč musí obhájce u soudu mlčet?](#)
- [Advokátní úschovy a kolektivní vina](#)
- [Buřty, pivo a nenávisť](#)
- [Kolegialita jako klíč k úspěchu](#)
- [O co aktuálně usiluje vedení ČAK?](#)
- [O důstojnosti advokátního stavu](#)
- [O úspěchu restrukturalizace rozhoduje čas](#)
- [Stojí LL.M. za to?](#)
- [Verba docent ...](#)

- [Hodiny tikají každému](#)
- [Justice před soudem](#)